

УДК 330.332

Міжнародні інвестиції в економіку України: стан та перспективи

Родак О.Ф.

старший викладач

Харківського інституту фінансів

Київського національного торговельно-економічного університету

Стаття присвячена розгляду питань інвестування в економіку України. Визначено розмір прямих іноземних інвестицій, що надійшли до України. Проаналізовано країни, що надають інвестиції в економіку України. Визначено галузі, що отримують прямі іноземні інвестиції. Проаналізовано динаміку накопичених прямих іноземних інвестицій. Надано рекомендації щодо збільшення розміру прямих іноземних інвестицій для економіки України.

Ключові слова: Україна, прямі іноземні інвестиції, джерела інвестицій, міжнародна торгівля.

Родак О.Ф. МЕЖДУНАРОДНЫЕ ИНВЕСТИЦИИ В ЭКОНОМИКУ УКРАИНЫ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Статья посвящена рассмотрению вопросов инвестирования в экономику Украины. Определен размер прямых иностранных инвестиций, поступивших в Украину. Проанализированы страны, предоставляющие инвестиции в экономику Украины. Определены отрасли, получающие прямые иностранные инвестиции. Проанализирована динамика накопленных прямых иностранных инвестиций. Даны рекомендации по увеличению размера прямых иностранных инвестиций для экономики Украины.

Ключевые слова: Украина, прямые иностранные инвестиции, источники инвестиций, международная торговля.

Rodak O.F. INTERNATIONAL INVESTMENTS IN THE ECONOMY OF UKRAINE: STATE AND PERSPECTIVE

The article is devoted to consideration of investment issues in the economy of Ukraine. The size of foreign direct investment entering Ukraine has been determined. The analyzed countries provide investment in the Ukrainian economy. Branches are determined to receive foreign direct investment. The dynamics of accumulated foreign direct investment is analyzed. Recommendations on increasing the size of foreign direct investment for the Ukrainian economy are given.

Keywords: Ukraine, direct foreign investments, sources of investment, international trade.

Постановка проблеми. Інвестиції сприяють успішному розвитку економіки. У багатьох випадках вони дозволяють підвищити ефективність виробництва, створити нові підприємства, модернізувати існуючі. Якщо необхідні великі обсяги інвестування ефективним є залучення іноземних інвестицій. Сьогодні це необхідно для розвитку економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міжнародного інвестування було розглянуто у роботах таких вітчизняних вчених, як Карпінський Р. [1], Мерзляк А. [2], Романюк З. [3], Свінцов О. [4], Худавердієва В. [5] та багато інших вчених. Серед іноземних дослідників питання іноземних інвестицій також розглядалися у роботах Хирта Г. [6], Бакли П. та Кессона М. [7], Смаринської Б. [8] та великої кількості інших авторів. Але у цих роботах не було розглянуто сучасні питання інвестування в економіку України.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Після аналізу останніх досліджень у галузі іноземних інвестицій можна

визначити наступні проблемні питання, які необхідно визначити:

– визначити проблемні питання іноземних інвестицій для України;

– розробка пропозицій щодо покращення інвестиційного клімату сучасної України.

Мета статті – проаналізувати сучасні тенденції у сфері інвестування у економіку України на прикладі прямих іноземних інвестицій.

Викладення основного матеріалу. Прямі іноземні інвестиції є однією з форм руху іноземного капіталу. Їх особливість полягає у тому, що вони здійснюються безпосередньо у підприємства, капітальні товари або землю і сприяють розвитку промисловості та сільського господарства. Розмір прямих іноземних інвестицій є важливим показником розвитку економіки.

Відповідно до останніх даних Держкомстату України про прямі іноземні інвестиції (ПІІ), станом на 1 липня 2017 року загальний обсяг накопичених ПІІ склав 38,9 млрд. дол. Наведемо дані по іноземним інвестиціям з різних країн [10]:

Таблиця 1

Накопичені іноземні інвестиції в економіку України

Країна походження	Обсяг інвестицій, млрд. дол.	доля країни у іноземних інвестиціях в українську економіку
Кіпр	9,9	25,5
Нідерланди	6,3	16,2
Російська Федерація	4,4	11,4
Великобританія	2,1	5,5
Німеччина	1,7	4,5

Дані цифри показують накопичені інвестиції, а не поточний рух капіталу за визначений період.

За даними Держкомстату України на 1 жовтня 2016 року, сума накопичених ПІІ російського походження дорівнювала 4,8 млрд. дол. За дев'ять наступних місяців активи російського походження зменшилися більш ніж на 400 млн. дол. Але Росія все ще залишається на третьому місці серед експортерів капіталу на Україну. Значна частка активів російського походження на Україні належить дочірнім структурам російських банків, Ощадбанку і ВТБ. Близько 4 млрд. дол. – це прямі інвестиції російських банків і страхових компаній.

У 2014-2016 р. деякі російські банки продовжували експорт капіталу на Україну (українським підрозділам була потрібна докапіталізація), і це дійсно можна назвати сенсацією. Сенсацією був минулий рік: у 2016 році російські інвестори вклали в українську економіку 1,67 млрд. дол. Торік РФ інвестувала в економіку України більше, ніж Європа (половина всіх іноземних інвестицій). Найбільший вклад внесли російські банки, що встигли перевести за 2015-2016 р. на Україну близько 2,5 млрд. дол. Коли «докапіталізація» дочірніх банків завершилася, Київ оголосив російським банкам твердий блокадний режим, примусивши їх до продажу своїх активів або українським, або іноземним інвесторам. Це привело до великих втрат для російських банків. Також у блокаді виявилися і деякі інші активи російського походження на Україні. У цьому випадку РФ займе перше місце в рейтингу країн, що понесли збитки на Україні.

Сума накопичених ПІІ зі США на середину поточного року дорівнювала 537 млн. дол. Сполучені Штати зайняли лише 14-е місце в списку країн-експортерів капіталу на Україну.

Сума усіх накопичених ПІІ на середину поточного року склала 38,9 млрд. доларів[10]. Статистику ПІІ займається Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД, UNCTAD) [11]. За її оцінками, сумарні світові

активи, утворені ПІІ, перевищують 25 трлн. доларів. Частка України у світових інвестиціях складає усього 0,15%. Це дуже мала частка порівняно з кількістю населення та площею України.

Розглянемо поточні інвестиції. За перше півріччя 2017 року їх у виді ПІІ надійшло на Україну в сумі 1,5 млрд. дол. Якщо екстраполювати на весь рік, то вийде 3 млрд. дол. Правда, деякі експерти уникають екстраполяції і прогнозують, що за поточний рік на Україну прийде не більш 2 млрд. дол. ПІІ. Це дуже мало. Згідно даним ЮНКТАД, річний обсяг ПІІ в глобальному масштабі коливається в останні роки в діапазоні 1,5-1,8 трлн. дол. Частка України не виходить за межі 0,15%.

Розглянемо розмір ПІІ у динаміці. В окремі роки приплив ПІІ на Україну навіть перевищував оцінку в 10 млрд. дол. (наприклад, у 2008 р. – 10,9 млрд. дол.).

Таблиця 2

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну

Рік	Надходження ПІІ, млрд. дол.	Накопичені ПІІ, млрд. дол.
2010	6,5	40,0
2011	7,2	44,7
2012	8,4	49,4
2013	4,5	54,5
2014	0,4	58,2
2015	3,0	45,9
2016	3,3	43,4

Після політичних змін у 2014 році показники приросту ПІІ різко впали. Дуже важливо відзначити, що для України характерні різкі коливання динаміки трансграничного руху капіталу. У результаті показник накопичених ПІІ має суттєві коливання. Немає країн зі стабільною економікою, де показник накопичених ПІІ так сильно змінювався, як на Україні.

До 2014 р. нарощування іноземного капіталу в економіці України відбувалося рівномірно. На середину 2017 року ПІІ склали усього

38,9 млрд. дол. Україна сьогодні одержує в 5-6 разів менше прямих іноземних інвестицій, чим сусідня Польща (як мінімум обсяг ПІІ на Україні повинен дорівнювати 200 млрд. дол.).

На початку десятиліття обсяги двосторонньої торгівлі знаходилися на високому рівні (млрд. дол.): 2010 р. – 35,63; 2011 р. – 48,95; 2012 р. – 45,05; 2013 р. – 38,30. Після 2014 р обороти торгівлі України з РФ стали дуже швидко падати (млрд. дол.): 2014 р. – 22,48; 2015 р. – 14,96; 2016 р. – 10,23. Якщо порівняти 2016 рік з 2011 роком, то відбулося майже п'ятикратне (у 4,8 рази) падіння. Стрімко впали як експорт України в РФ (рівно в 5 разів за період 2011-2016 р.), так і імпорт із РФ (у 4,6 рази).

У 2011 році частка Росії в зовнішньоторговельному обороті України досягла максимального значення – 32,4% (частка РФ в експорті України складала 28,8%, її частка в імпорті – 35,3%). На 2016 рік частка Росії в зовнішньоторговельному обороті упала до 13,5%, частка в експорті – до 10,7%, частка в імпорті – до 15,0%. Аналогів настільки різких змін у географічній структурі торгівлі не так багато. Після 2016 року був узятий курс на інтеграцію України в Європу і переорієнтацію торгівлі зі сходу на захід. Київ звик користатися режимом найбільшого сприяння в торгівлі з Росією, але після підписання Києвом документів про лібералізацію торгового обміну України з ЄС Москва змушена була вжити захисних заходів. З 1 січня 2016 року набрала сили попередня згода про асоціацію між Україною і ЄС. У зв'язку з цим 1 січня 2016 року для України було введено обмеження на постачання продовольчих товарів. За 2016 рік товарообіг між Україною і Росією упав на 32% і досяг найнижчого рівня. Але, навіть після такого падіння, Росія, як і раніше, залишилася найбільшим торговим партнером України.

Керівництво України розраховувало, що ЄС стане найбільшим торговельним партнером України. Але торік приріст торгівлі Укра-

їни з Євросоюзом склав всього 3,7%. Це не компенсувало втрат України від зменшення торгівлі з РФ. У 2013 р. загальна сума всього українського експорту склала 63 млрд. дол., а за підсумками 2016 р. – 36,3 млрд. дол. А для України зовнішня торгівля життєво важлива: вона забезпечує до 60% ВВП країни.

У 2016 році українські експортери стали активніше співпрацювати з Росією. За підсумками першого півріччя 2017 року, приріст українського експорту в РФ (стосовно першої половини 2016 року) склав 26,4% (приріст українського експорту в ЄС – 26,1%). Приріст українського імпорту з РФ склав 41,5% (приріст українського імпорту з ЄС – 24,0%). Тобто частка Росії в товарообігу України в першій половині поточного року зростала швидше, ніж частка української торгівлі з ЄС, і збільшилася до 11,1%.

Висновки. Споживачів країн ЄС мало цікавить продукція українських підприємств з високою додатковою вартістю. Найбільшим попитом користується необроблена сировина. Тому сьогодні українські експортери освоюють ринки Індії, Туреччини, Алжиру, Південної Африки, Ірану. При цьому знижуються обсяги експорту в Нідерланди, Німеччину, Францію. Для покращення залучення іноземних інвестицій слід зробити низку наступних заходів:

- стабілізувати соціально-політичну ситуацію. Сьогодні ризики під час ведення діяльності є дуже сильними;
- спрямувати інвестування з галузей переробної промисловості та фінансового сектору перш за все у промисловість, будівництво, сільське господарство;
- підвищити ефективність корпоративного управління; в Україні існує проблема виконання взаємних договорів;
- для покращення ефективності необхідно підвищити стабільність банківської системи та зниження темпів інфляції.

Наведені заходи дозволять підвищити економічний стан країни та її громадян.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карпінський Р.Л. Вплив інвестицій на підвищення конкурентоспроможності економіки / Р.Л. Карпінський // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2010. – № 2. – С. 17-22.
2. Мерзляк А. В. Механізми державного управління іноземними інвестиціями: регіональний аспект: Монографія / А. В. Мерзляк / Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України. – К.: УАДУ, 2002. – 299 с.
3. Romanchuk Z. Ukraine's investment climate analysis and ways of its improvement / Z. Romanchuk // The European Journal of Economics and Management. – 2015. – Vol. 1. – Issue 2. – P. 27–32.
4. Свінцов О. М., Скірка Н. Я., Гаврилко П. П. Стимулювання інвестиційної діяльності: теоретичні аспекти // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21. – С. 276–282.

5. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України / В. А. Худавердієва / Фінанси України. – 2010. – №. 6. – С. 62-71.
6. Hans Hirth: Grundzüge der Finanzierung und Investition. 3. Auflage., Oldenbourg Verlag, München 2012, ISBN 978-3-486-70211-8.
7. Buckley P.J., Casson M.C. The internalisation theory of the multinational enterprise: A review of the progress of a research agenda after 30 years // Journal of International Business Studies. – 2009. – № 40. – P. 1563–1580.
8. Smarzynska B. K. Composition of foreign direct investment and protection of intellectual property rights in transition economies // The World Bank Development Research Group Trade. – February 2002. – № PRWP 2786
9. Національний Банк України. Офіційне інтернет-представництво. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
10. Державний комітет статистики України. Офіційне інтернет-представництво. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ukrstat.gov.ua/>
11. UNCTAD. United Nation Conference on trade and development. Official site. [Electronic resource]. Access mode: <http://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>

REFERENCES:

1. Karpins'kij R.L. Vpliv investicij na pidvishhennja konkurentospromozhnosti ekonomiki / R.L. Karpins'kij // Konkurencija. Visnik Antimonopol'nogo komitetu Ukraïni. – 2010. – № 2. – P. 17-22.
2. Merzljak A. V. Mehanizmi derzhavnogo upravlinnja inozemnimi investicijami: regional'nij aspekt: Monografija / A. V. Merzljak / Ukr. Akad. derzh. upr. pri Prezidentovi Ukraïni. – K.: UADU, 2002. – 299 p.
3. Romanchuk Z. Ukraine's investment climate analysis and ways of its improvement / Z. Romanchuk // The European Journal of Economics and Management. – 2015. – Vol. 1. – Issue 2. – P. 27–32.
4. Cvincov O. M., Skirka N. Ja., Gavrilko P. P. Stimuljuvannja investicijnoï dijial'nosti: teoretichni aspekti // Naukovij visnik NLTU Ukraïni. – 2011. – #21. – P. 276–282.
5. Hudaverdieva V. A. Strategija zaluchennja inozemnih investicij u ekonomiku Ukraïni / V. A. Hudaverdieva / – Finansi Ukraïni. – 2010. – #6. – P. 62-71.
6. Hans Hirth: Grundzüge der Finanzierung und Investition. 3. Auflage., Oldenbourg Verlag, München 2012, ISBN 978-3-486-70211-8.
7. Buckley P.J., Casson M.C. The internalisation theory of the multinational enterprise: A review of the progress of a research agenda after 30 years // Journal of International Business Studies. – 2009. – № 40. – P. 1563–1580.
8. Smarzynska B. K. Composition of foreign direct investment and protection of intellectual property rights in transition economies // The World Bank Development Research Group Trade. – February 2002. – № PRWP 2786
9. The National Bank of Ukraine. Official site. [Electronic resource]. Access mode: <https://bank.gov.ua/>
10. State statistics service of Ukraine. Official site. [Electronic resource]. Access mode: <https://ukrstat.gov.ua/>
11. UNCTAD. United Nation Conference on trade and development. Official site. [Electronic resource]. Access mode: <http://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>